

УДК 004.4:378.147

ПЕРЕКЛАДАЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ

Н.А. Глуховська

асистент кафедри англійської мови для технічних та агробіологічних спеціальностей,
Національний університет біоресурсів і природокористування України (м. Київ)
e-mail: natalya-glukhovskaya@yandex.ua

ПЕРЕВОДЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СОСТАВЛЯЮЩАЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ ФИЛОЛОГОВ

Н.А. Глуховская

ассистент кафедры английского языка для технических и агrobiологических специальностей,
Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины (г. Киев)

TRANSLATION ACTIVITY AS A COMPONENT OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE PHILOLOGISTS

N.A. Hlukhovska

assistant of the Department of English for Technical and Agrobiological Specialties,
National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine (Kyiv)

У статті розкриті функції перекладацької діяльності. Обґрунтована структура і сутність професійної компетентності майбутнього філолога-перекладача. А також розглянуті основні уміння і навички, якими повинен володіти майбутній фахівець.

Ключові слова: перекладач; перекладацька діяльність; професійна компетентність майбутнього перекладача.

В статье раскрыты функции переводческой деятельности. Обоснована структура и сущность профессиональной компетентности будущего филолога-переводчика. А также рассмотрены основные умения и навыки, которыми должен обладать будущий специалист.

Ключевые слова: переводчик; переводческая деятельность; профессиональная компетентность будущего переводчика.

The article deals with functional activities of an interpreter-translator. The basis and the structure of professional competence of future interpreters-translators are presented in the article.

Keywords: translator; translation; professional competence of the future translator.

Постановка проблеми. Протягом останнього сторіччя відбулися значні зміни, які вплинули як на саму перекладацьку діяльність, так і на методику викладання перекладу. В умовах світової глобалізації та інтеграції України в європейський освітній простір кардинально змінюється мета навчання іноземної мови у вищих навчальних закладах. Вона визначається потребами сучасного суспільства, стрімким розвитком комунікаційних технологій, які зближують людей з різних куточків світу можливістю отримання освіти чи працевлаштування за межами своєї країни. Аналіз теорії і практики дозволяє констатувати, що нині спостерігається перехід від навчання шляхом засвоєння готової інформації (тобто репродуктивного способу навчання) до навчання, що потребує активної діяльності особистості.

Необхідно зазначити, що навчання перекладу перебуває на стадії розвитку. Існує ціла низка проблем, які пов'язані, в першу чергу, з багатозначністю самого визначення цього явища, яке одночасно розглядається як процес або діяльність, так і продукт чи результат цієї діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати здійсненого аналізу надають підстави вважати, що переклад розглядається як людська діяльність, особливий вид мовленнєвої комунікації і засіб міжкультурної комунікації (Л. С. Бархударов, Ж.-П. Віне, В. С. Виноградов, Ж. Дарбельне, Г. Егер, О. Каде, Дж. К. Кэтфорд, В. Н. Комісаров, Ю. Найда, А. Нойберт, Г. В. Шатков та ін.).

Виходячи з того, що одним із важливих видів вербальної комунікації є обмін інформацією між людьми, що говорять різними мовами і належать до різних культур, то міжмовна (двомовна) комунікація може відбуватися лише за участю посередника (людини або комп'ютерної програми), який здатен сприймати повідомлення в письмовій чи то усній формі однією мовою і відтворювати його засобами іншої. Таке міжкультурне посередництво може відбуватися різними способами, головним із яких є переклад [4, с. 110]. У зв'язку з цим, до наукового вжитку відомий перекладознавець В. Н. Комісаров, услід за німецьким лінгвістом, перекладачем Отто Кадеввів увів поняття – мовне посередництво (Sprachmittlung - нім.).

Наразі мовне посередництво (медіація) набуває все більшого значення і виступає складовою освітніх мовних програм. Істотно й те, що в сучасному суспільстві професійному перекладачеві вже недостатньо бути лише знавцем іноземної мови і посередником, який задовольняє зовнішню потребу іншомовного спілкування між людьми, розділеними лінгвоетнічними бар'єрами. Тепер він має бути:

- висококваліфікованим менеджером у сфері перекладацьких послуг, ділової і професійної комунікації, здатним успішно реалізовувати свої професійні функції через правильно створену систему спілкування і компетентне регулювання інформаційного потоку всіх видів іншомовних джерел на основі адекватного відтворення їх предметно-сміслового контексту;
- всебічно розвиненим та компетентним сервісодавцем у сфері перекладу, здатним зайняти гуманістичну позицію стосовно клієнтів – представників різних культур;
- мовним консультантом, що добре знає не тільки іноземну і рідну мови, але й усі сторони буття, культури, політики і свідомості народів, які розмовляють цими мовами.

Отже, професійна підготовка майбутнього перекладача наразі не може обмежуватися тільки його навчання вільному володінню іноземними мовами, оскільки її модернізація має сприяти формуванню у нього особливих особистісних якостей, обумовлених сучасними вимогами, що відносяться до його професійної діяльності в нових соціокультурних умовах.

Однак у них не розглядаються питання сутності й структури професійної компетентності майбутнього перекладача.

Тому **метою** пропонованої статті є обґрунтування сутності й структури професійної компетентності майбутніх перекладачів з урахуванням функцій їхньої перекладацької діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Виходячи з настанов вітчизняної теорії діяльності і особистості (І. Бех, Г. Костюк, С. Максименко, О. Саннікова, О. Чебикін та ін.), зміст і структура професійної компетентності майбутнього фахівця визначається специфікою його професійної діяльності.

Тому для того, щоб уточнити смислове наповнення поняття «сміслова компетентність майбутнього перекладача», визначити його зміст і структуру, ми насамперед намагалися з'ясувати сутність професійної перекладацької діяльності.

Так, у сучасній літературі з теорії перекладу перекладацька діяльність розглядається, як особливий вид мовної діяльності, спрямований на реалізацію завдань міжмовної комунікації у процесі якої перекладач виконує такі функції:

- когнітивно-комунікативну функцію, пов'язану з процесом прийому і передачі, кодування і декодування інформації, що здійснюється знаковими засобами (И. Рецкер, А. Швейцер и др.);
- проектувальну функцію, сутність якої полягає у виборі комунікативних дій, оптимальних щодо певної ситуації міжмовної комунікації, а також у прогнозуванні наслідків такого вибору для досягнення поставленої мети (В. Вілс, М. Хольц-Мянтярї, Х. Фермеєр та ін.);
- організаційну функцію, яка полягає в тому, що перекладач, вступаючи в процес перекладу в безпосередню взаємодію з клієнтами, забезпечує прийняття рішення, адекватним способом організовуючи інформацію і вживаючи індивідуальні способи подолання труднощів, що виникають під час міжкультурного спілкування (В. Комісаров, Л. Латишев, И. Халєєва та ін.);
- гностичну (дослідницьку) функцію, пов'язану з розумінням перекладу, як процесу реалізації здатності перекладача до інтерференції, тобто здатності робити висновки з вербальної і невербальної поведінки інших людей за допомогою досягнення реальності самооцінки, а також умінь адекватно сприймати, розуміти, оцінювати іншу людину (Э. Гутт, В. Комісаров та ін.);
- посередницьку функцію, яка полягає у задоволенні зовнішньої потреби спілкування між людьми, які не володіють мовою, тобто людьми, розділеними лінгвоетичним бар'єром (Е. Бреус, В. Комісаров, Л. Латишев, Р. Міньяр-Белоручев, И. Халєєва та ін.);
- креативну функцію, яка контролює вироблення нової інформації і пов'язану з пошуком, обробкою і використанням перекладачем інформації в конкретній ситуації для вирішення перекладацьких проблем міжмовного, міжкультурного, міжособистісного спілкування.

Звісно, якість реалізації цих функцій вимагає від перекладача певного рівня сформованості основних компонентів структури його професійної компетентності, під якою ми розуміємо інтегративну характеристику його особистості, як фахівця у сфері міжкультурної, міжмовної та міжособистісної комунікації, що складається з лінгвістичної, соціокультурної, соціально-психологічної, перекладацької та інформаційно-інформативної компетенції. Наявність цих складових дозволяє йому з високим ступенем ефективності здійснювати різноманітні функції професійної діяльності в новому інформаційному суспільстві.

Також спираючись на думку науковців (І. Алексєєва, Є. Бєседїна, Ж. Таланова, Н. Касаткіна, Н. Янковець та ін.), які обґрунтували правомірність виділення цього феномена як відносно самостійного й специфічного, що не збігається з лінгвокомунікативною компетенцією перекладача, стало можливим виділити дві складові структури перекладацької компетенції – базової та прагматичної. Аналізуючи особливості базової складової, ми дійшли висновку, що вона, ґрунтуючись на високому рівні володіння рідною та іноземною мовами, а також провідними видами мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо), поєднує в собі такі компоненти перекладацької компетентності перекладача як професіонала, які постійно задіяні у перекладацькій діяльності незалежно від виду перекладу, текстового жанру, тематики комунікативної ситуації. Через це у її складі, відповідно, було виокремлено: концептуальний компонент, який представлений сукупністю знань та уявлень про сутність перекладу, його специфіку, загальну мету, завдання, які вирішує перекладач; технологічний компонент, який передбачає володіння перекладачем сукупністю перекладацьких прийомів і засобів, які допомагають йому подолати типові труднощі при перекладі і успішно вирішити різні завдання усного чи письмового перекладу з урахуванням текстового жанру та тематики комунікативної ситуації.

Висновки. Аналізуючи суть прагматичної складової перекладацької компетентності, було з'ясовано, що вона містить знання, уміння та навички, необхідні перекладачеві в тих чи інших видах перекладу, а також при перекладі текстів різних стилів [3, с. 27].

При цьому умовно можна виділити два її компоненти: специфічний, що передбачає володіння перекладачем певними видами письмового та усного перекладу; спеціального, який визначає жанрові можливості перекладача при перекладі науково-технічних, художніх, ділових та інших текстів. Крім того, було визначено, що кожна складова перекладацької компетенції містить: мовну компетенцію (всі аспекти володіння іноземною мовою; текстотвірну компетенцію (уміння створювати тексти різного типу відповідно до прийнятих в певному мовному колективі правил та стереотипів); комунікативну компетенцію (здатність інферувати смисл і уміння зіставляти інференційні можливості представників двох мовних колективів і робити висновок про необхідність зміни мовного змісту висловлювань у перекладі); технічну компетенцію (специфічні знання, уміння і навички необхідні для виконання цього виду діяльності). Ми з'ясували, що зміст і структура професійної компетентності майбутнього перекладача визначається як специфікою його професійної – перекладацької діяльності, так і одночасно специфікою його професійної свідомості, як іншомовної особливої – вторинної мовної особистості. Через це було обґрунтовано положення про те, що структура професійної компетентності майбутнього перекладача складається, принаймні, з таких основних компонентів – лінгвістичної, соціокультурної, соціально-психологічної, перекладацької та інформаційної компетенції.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку полягають у більш детальному дослідженні кожного з компонентів структури професійної компетентності сучасного перекладача.

Список використаних джерел

1. Жуков Ю.М. Методы диагностики и развитие коммуникативной компетентности / Ю.М. Жуков // Общение и оптимизация совместной деятельности. – М.: Изд-во МГУ, 1987. – С. 64-78.
2. Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность / Ю.Н. Караулов. – М.: Наука, 1987. – 264 с.
3. Комиссаров В.Н. Теоретические основы методики обучения переводу / В.Н. Комиссаров. – М.: РЕМА, 2001. – 111 с.
4. Цвиллинг М.Я. Профессиональные требования к личности переводчика и обучение переводу // Информационно-коммуникативные аспекты перевода: сб. науч. тр. / М.Я. Цвиллинг. – Нижний Новгород: НГЛУ, 1998. – Часть 2. – С. 143-147.

References

1. Zhukov Yu.M. Metody diagnostiki i razvitie kommunikativnoy kompetentnosti / Yu.M. Zhukov // Obschenie i optimizatsiya sovmestnoy deyatel'nosti. – M.: Izd-vo MGU, 1987. – S. 64-78.
2. Karaulov Yu.N. Russkiy yazyk i yazykovaya lichnost' / Yu.N. Karaulov. – M.: Nauka, 1987. – 264 s.
3. Komissarov V.N. Teoreticheskie osnovy metodiki obucheniya perevodu / V.N. Komissarov. – M.: REMA, 2001. – 111 s.
4. Tsvilling M.Ya. Professionalnyie trebovaniya k lichnosti perevodchika i obuchenie perevodu // Informatsionno-kommunikativnyie aspektyi perevoda: sb. nauch. tr. / M.Ya. Tsvilling. – Nizhniy Novgorod: NGLU, 1998. – Chast 2. – S. 143-147.

